

Ystad-Österlenregionens
miljöförbund

PROJEKT

Kontrollköp av tobaksvaror och folköl

Rapport 2018

Ystad-Österlenregionens miljöförbund

Gladanleden 2, 273 36 TOMELILLA, telefon: 0417-57 35 00, e-post: exp@ystadosterlenmiljo.se
hemsida: www.ystadosterlenmiljo.se

Syfte och mål

Kontrollköp är en metod som Miljöförbundet använder för att testa om det går att handla folköl eller tobaksvaror, utan att visa legitimation. Vid kontrollköpet bör inte kontrollköparen visa legitimation eftersom kontrollköpens syfte är att testa om säljaren förvissas sig om kontrollköparens ålder genom att begära legitimation och om legitimation inte kan visas, att säljaren nekar försäljning av folköl eller tobaksvaror. Ystad- Österlenregionens Miljöförbund genomförde kontrollköp av tobaksvaror och folköl på 15 försäljningsställen i Simrishamns, Ystads och Tomelilla kommuner 2018-10-09 – 2018-10-11.

Bakgrund

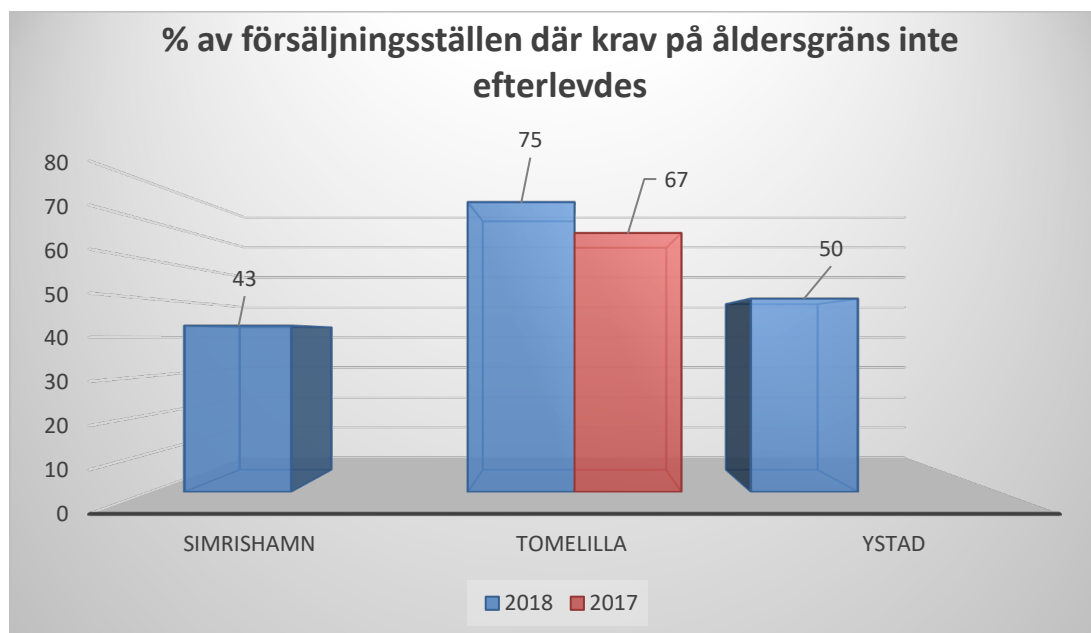
Senast kontrollköp genomfördes var 2017 i Tomelilla. Resultatet av kontrollköpen var att 67 % (2 av 3) av försäljarna inte kontrollerade legitimation vid kontrollköpen.

Genomförande

Tre miljöinspektörer och vår kontrollköpare åkte runt tillsammans till samtliga försäljningsställen (butiker, kiosker mm). Kontrollköparen fick instruktioner före varje kontrollköp om vilken sorts produkt han skulle försöka köpa. Kontrollköparen instruerades att lämna felaktiga eller vilseledande uppgifter vid förfrågan om legitimation eller utöva andra påtryckningar för att få köpa folköl och tobaksvaror t.ex. att han glömt sin legitimation.

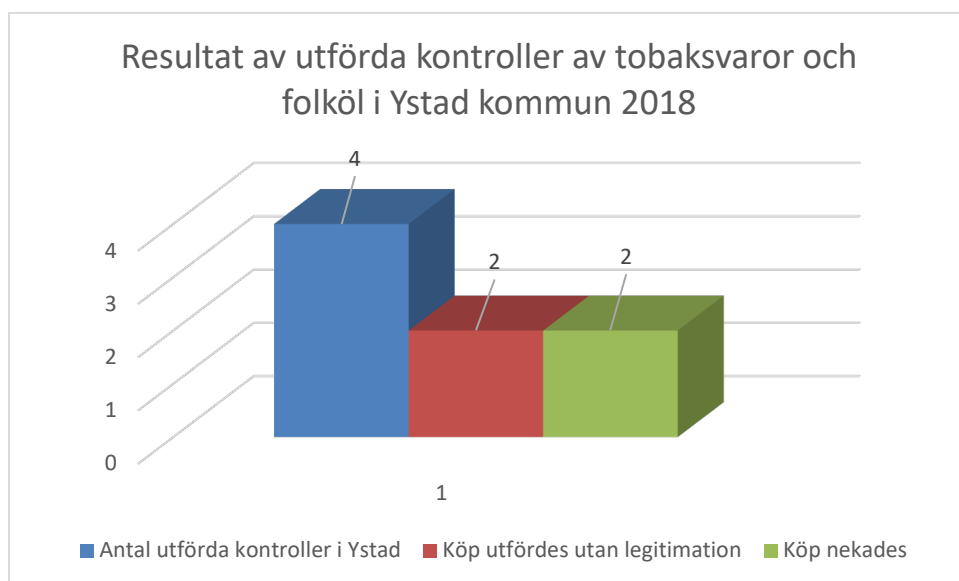
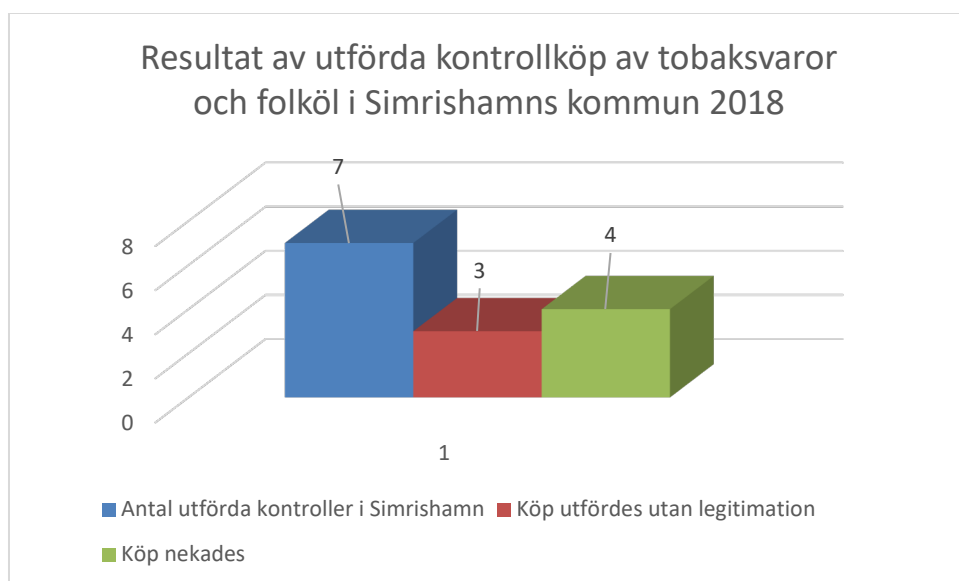
Resultat

Kontrollköp har genomförts på 15 försäljningsställen i tre kommuner: 7 i Simrishamns kommun, 4 i Ystads kommun och 4 i Tomelilla kommun. Av 15 genomförda kontrollköp fick kontrollköparen köpa cigaretter, snus eller folköl på 8 försäljningsställen, vilket indikerar att även de som är under 18 år hade kunnat köpa tobak eller folköl på försäljningsställena. Kontrollköparen fick handla tobak och folköl vid 53 % av kontrollköpen. 47% av verksamheterna som kontrollerade legitimation nekade köp. Se tabell nedan:

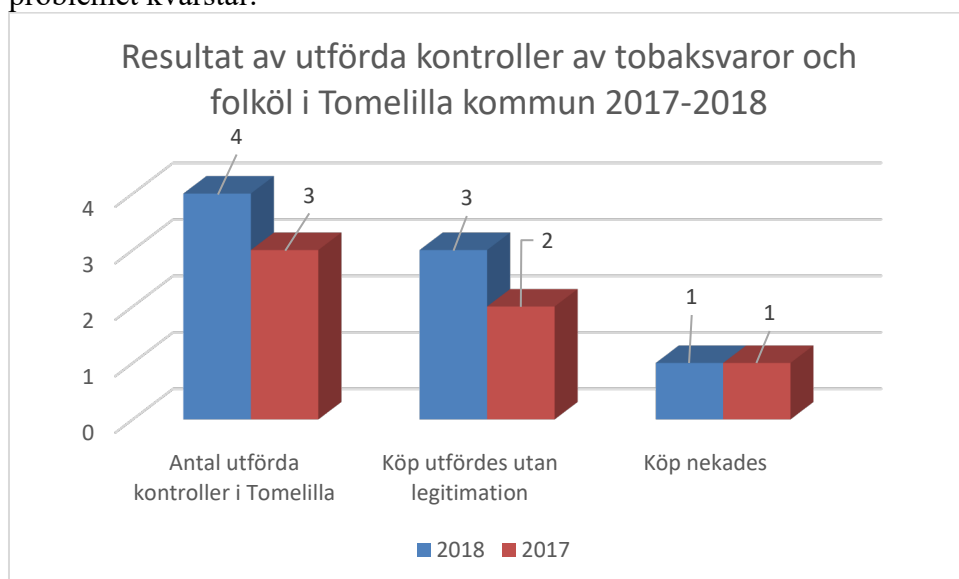

Totalt köpte kontrollköparen 2 doser snus, 4 askar cigaretter och 2 burkar öl.
Antal verksamheter som kontrollerade legitimation - 7
Antal verksamheter som inte kontrollerade legitimation – 8

Resultatet av 2018 års kontrollköp i Tomelilla jämfört med resultaten från 2017 visar att problemet kvarstår.

Resultat av kontrollköp

Försäljningsställets namn	Fick handla/Fick inte	Produkt	Resultat
Simrishamn			
Jönssons servicestation	Ja	Snus	Kontrollköparen fick köpa snus trots att han inte visade legitimation.
Bil Bengtsson	Ja	Cigaretter	Kontrollköparen fick köpa cigaretter trots att han inte visade legitimation.
Järrestads Lantmannaförening	Ja	Cigaretter	Kontrollköparen fick köpa cigaretter trots att han inte visade legitimation.
ICA Brunshallen	Nej		Köp nekades när kontrollköparen inte visade legitimation.
Nik-Telekom	Nej		Köp nekades när kontrollköparen inte visade legitimation.
Hamnkiosken	Nej		Köp nekades när kontrollköparen inte visade legitimation.
ICA Hammenhög	Nej		Köp nekades när kontrollköparen inte visade legitimation.

Ystad			
Circle K Malmörondden	Ja	Snus	Kontrollköparen fick köpa snus trots att han inte visade legitimation.
Lidl Ystad	Ja	Folköl	Kontrollköparen fick köpa folköl trots att han inte visade legitimation.
Ystad Saluhallen	Nej		Köp nekades när kontrollköparen inte visade legitimation.
Ystad Spel&Tobak	Nej		Köp nekades när kontrollköparen inte visade legitimation.
Tomelilla			
COOP Extra	Ja	Cigaretter	Kontrollköparen fick köpa cigaretter trots att han inte visade legitimation.
ICA Kvantum	Ja	Cigaretter	Kontrollköparen fick köpa cigaretter trots att han inte visade legitimation.
Family Market	Nej		Köp nekades när kontrollköparen inte visade legitimation.
Lidl	Ja	Folköl	Kontrollköparen fick köpa folköl trots att han inte visade legitimation.

Dialog

Inspektörer från Miljöförbundet återkopplade med varje försäljare direkt efter utförd kontrollköp. Kontrollköparen deltog inte vid dialogen. Miljöinspektör informerade närvarande verksamhetsansvarig om genomförande av kontrollköpet och resultatet samt att det ska bokas tid för genomgång av verksamhetens rutiner för försäljning av tobaks- och alkoholvaror till minderåriga för dem som inte klarade kontrollköp. Vid de kontrollköp där försäljaren frågat efter legitimation och nekade kontrollköparen att köpa, framfördes beröm till personalen. Vid uppföljande inspektioner utfördes varierande dialog beroende på resultatet av kontrollköpet. På verksamheter där kontrollköparen fått köpa tobak eller folköl utan att försäljaren förväntat sig om hans ålder diskuterades nedanstående:

- varför det finns en åldersgräns för köp av folköl och tobaksvaror
- svårigheter med att bedöma om en kund fyllt 18 år
- försäljningsställets rutiner för ålderskontroll
- personligt straffansvar vid försäljning till en person som inte fyllt 18 år
- näringsidkarens ansvar att informera personal om försäljningsregler om folköl och tobak.
- försäljningsställets egenkontrollprogram och den delen om ålderskontroll.

I samband med dialogen delades nedanstående informationsmaterial ut:

- en underrättelse om genomfört kontrollköp
- Informationsmaterial ”Att sälja tobak” eller/och broschyren ”Att sälja folköl”
- Folkhälsomyndighetens broschyr ”Kontrollköp av folköl och tobak”.

Slutsats och uppföljning

Projektet visar att det förekommer brister i ålderskontrollen. Miljöförbundet vill genom information och annat stöd hjälpa näringsidkaren att utveckla väl fungerande rutiner för ålderskontroll. Miljöförbundet kommer att fortsätta med kontrollköp och dialog om handeln kring detta.

TOBAKSFRIA BARN

Ystad-Österlenregionens Miljöförbund

Författare: Elena Evald